

Nasilje nad muškarcima u starijoj životnoj dobi

Lacković, Viktorija

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:975330>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-25**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Viktorija Lacković

NASILJE NAD MUŠKARCIMA U STARIJOJ ŽIVOTNOJ
DOBI

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Viktorija Lacković

NASILJE NAD MUŠKARCIMA U STARIJOJ ŽIVOTNOJ
DOBI

ZAVRŠNI RAD

Mentorica: prof. dr. sc. Silvia Rusac

Zagreb, 2024.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Definiranje nasilje nad starijim osobama i zakonski okviri	2
3. Vrste nasilja nad starijim osobama.....	4
4. Rizični faktori za nasilje nad starijim osobama	6
5. Stariji muškarci kao žrtve zlostavljanja.....	7
5.1. <i>Tjelesno zlostavljanje starijih muškaraca</i>	9
5.2. <i>Seksualno zlostavljanje starijih muškaraca</i>	9
5.3. <i>Financijsko zlostavljanje starijih muškaraca</i>	11
5.4. <i>Psihičko zlostavljanje starijih muškaraca</i>	11
5.5. <i>Zanemarivanje starijih muškaraca</i>	12
6. Pojavnost nasilja nad starijim muškarcima.....	12
7. Posebno ranjive skupine muškaraca starije životne dobi.....	13
8. Nevidljivost problema nasilja nad starijim muškarcima	14
9. Socijalni rad i obrazovanje društva o problemu nasilja nad starijim muškarcima	15
10. Zaključak	18
Literatura.....	19

Nasilje nad muškarcima u starijoj životnoj dobi

Sažetak:

Udio starijih osoba u svijetu ubrzano se povećava. Posljedica je to porasta općeg životnog standarda te sve bolje zdravstvene zaštite koja produžuje životni vijek. Osobe starije životne dobi čine jedinstvenu, ali i posebno ranjivu skupinu. Među mnogobrojnim problemima s kojima se susreću starije osobe, a koji često i nije prepoznat, jest i problem nasilja. Osobit problem predstavlja i nevidljivost nasilja nad muškarcima u starijoj životnoj dobi. Stariji muškarci doživljavaju zlostavljanje u različitim oblicima, iako se na njih češće gleda kao na počinitelje, a ne na žrtve. Slijedom navedenog, cilj ovoga rada je dati dublji uvid u postojeću literaturu koja se bavi nasiljem nad muškarcima u starijoj životnoj dobi. Rad je usmjeren na upoznavanje s pojmom nasilja nad osobama starije životne dobi, vrste nasilja te zakonske okvire, s posebnim naglaskom na muškarce starije životne dobi, nevidljivost tog problema, prisutnost u društvu i usporedbu sa starijim ženama žrtvama. Također, rad je usmjeren i na važnost socijalnog rada te drugih pomažućih profesija i obrazovanja društva o tom nevidljivom problemu.

Ključne riječi: nasilje, osobe starije životne dobi, muškarci starije životne dobi

Violence against men in older age

Abstract:

The proportion of elderly people in the world is rapidly increasing. This is a consequence of the rise in general living standards and increasingly better healthcare that extends life expectancy. Elderly individuals constitute a unique but also particularly vulnerable group. Among the many problems faced by the elderly, often unrecognized, is the problem of violence. A particularly significant issue is the invisibility of violence against elderly men. Elderly men experience abuse in various forms, although they are more often viewed as perpetrators rather than victims. In light of the aforementioned, the aim of this paper is to provide a deeper insight into the existing literature on violence against elderly men. The paper focuses on understanding the concept of violence against elderly individuals, types of violence, and legal frameworks, with a particular emphasis on elderly men, the invisibility of this issue, its presence in society, and comparisons with elderly female victims. Additionally, the paper highlights the importance of social work and other helping professions, as well as educating society about this invisible problem.

Key words: violence, elderly, elderly men

Izjava o izvornosti

Ja, Viktorija Laković, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ime i prezime: Viktorija Lacković, v.r.

Datum: 3.6.2024.

1. Uvod

Osobe starije životne dobi čine jedinstvenu, ali i ranjivu skupinu čiji se udio ubrzano povećava (Rusac, 2006.). Demografske promjene stanovništva upućuju na sve veći udio osoba starijih od 65 godina (Rusac i Čizmin, 2011.), a povod tome porast je općeg životnog standarda te sve bolja zdravstvena zaštita koja produžuje životni vijek (Rusac, 2006.). Valja istaknuti kako u različitim dijelovima svijeta postoji i različito definiranje pojma starosti. Rusac (2006.) tako navodi kako se u zapadnim zemljama starija dob najčešće povezuje sa 60 ili 65 godina. Populacija osoba od 60 i više godina, porasti će s 900 milijuna koliko je bila u 2015. godini na otprilike 2 milijarde u 2050. godini te se predviđa da će s obzirom na brzo starenje populacije, rasti i zlostavljanje starijih osoba (WHO, 2022.).

Među brojnim problemima s kojima se susreću starije osobe, a koji često i nije prepoznat, jest i problem nasilja. Cilj nasilja je nametnuti silu i kontrolu nad žrtvom te je podčiniti nasilnikovoj volji (Modly, 2000., prema Poredoš Čavor i Jerković, 2011.). Prema klasifikaciji Svjetske zdravstvene organizacije nasilje nad osobama starije životne dobi uključuje tjelesno, psihičko, seksualno i financijsko zlostavljanje te zanemarivanje (WHO, 2002.). Osobit problem predstavlja i nevidljivost nasilja nad muškarcima. Stariji muškarci doživljavaju zlostavljanje u različitim oblicima, iako se na muškarce češće gleda kao na počinitelje, a ne na žrtve (Pritchard, 2002.). Pritchard (2007.) navodi kako je i dalje teško uvjeriti društvo u prihvaćanje činjenice kako su muškarci zlostavljani na sličan način kao i žene žrtve zlostavljanja.

Socijalni radnici, kao i drugi stručnjaci pomažućih profesija, obvezni su prepoznati i pomoći osobama s problemima te tako biti svjesni problema zlostavljanja muškaraca starije životne dobi (Pritchard, 2002.). Obzirom na trend starenja stanovništva, odnosno stalni porast udjela stanovništva starijeg od 65 godina, može se, ipak, očekivati kako će fenomen nasilja nad osobama starije životne dobi privući pažnju socijalnih radnika, ali i svih ostalih stručnjaka pomažućih profesija.

2. Definiranje nasilje nad starijim osobama i zakonski okviri

Pojam zlostavljanja starijih osoba prvi put spominju Baker i Burston sredinom 1970-ih godina kao *granny battering*, što je tada dovelo i do daljnje upotrebe brojnih sličnih izraza kao što su *elder mistreatment*, *old age abuse* i *granny bashing* (Neno i Neno, 2005.). Rusac (2006.) spominje kako su istraživači pokazali interes za tu temu početkom 1990-ih, ali kako danas i dalje postoji manjak podataka o nasilju nad osobama starije životne dobi, ne samo u Hrvatskoj, nego i u svijetu. Podatak Svjetske zdravstvene organizacije (2022.) da je otprilike 1 od 6 osoba od 60 i više godina protekle godine doživjela neki oblik zlostavljanja u društvenom okruženju, trebao bi potaknuti javnost na bavljenje ovom tematikom.

Zlostavljanje starijih osoba predstavlja kršenje ljudskih prava (Sjenčić i Vesić, 2018.). Fizičko i mentalno zdravlje važni su faktori koji mogu učiniti stariju osobu više ranjivom i lakom metom za zlostavljanje (Pritchard, 2001.). Brojne neujednačene definicije nasilja nad starijim osobama otežavaju preveniranje i identificiranje nasilja te njegovo rješavanje, kao i provedbu istraživanja i usporedbu podataka (Bagshaw, Wendt, Zannettino i Adams, 2013.). Svjetska zdravstvena organizacija definirala je nasilje nad starijim osobama kao „pojedinačni ili ponavljajući čin ili nedostatak odgovarajućeg postupanja, koji se događa unutar bilo kojeg odnosa u kojem se očekuje povjerenje, a koji uzrokuje štetu ili nevolju osobi starije životne dobi“ (Abuse of elderly, 2002., prema Rusac, 2006.: 3). Ajduković i suradnici (2008.) navode kako ova definicija osigurava širok okvir operacionalizaciji nasilja nad starijim osobama kao socijalnog fenomena te kao varijable u istraživanjima.

Vuić i Rusac (2017.) navode kako nasilje nad starijim osobama u Hrvatskoj nije uređeno posebnim zakonom, ali postoje određeni propisi koji štite prava starijih osoba, poput Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji te Kaznenog zakona. Osobe starije životne dobi kao žrtve nasilja u obitelji uživaju posebnu zaštitu prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji (Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, NN 70/17, 126/19, 84/21, 114/22, 36/24). Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji

(NN 70/17, 126/19, 84/21, 114/22, 36/24) u članku 10. definira nasilje u obitelji kao:

„primjenu fizičke sile uslijed koje nije nastupila tjelesna ozljeda, tjelesno kažnjavanje ili drugi načini ponižavajućeg postupanja prema djeci, psihičko nasilje koje je kod žrtve prouzročilo povredu dostojanstva ili uznemirenost, ekonomsko nasilje kao zabrana ili onemogućavanje korištenja zajedničke ili osobne imovine, raspolaganja osobnim prihodima ili imovine stečene osobnim radom ili nasljeđivanjem, onemogućavanje zapošljavanja, uskraćivanje sredstava za održavanje zajedničkog kućanstva i za skrb o djeci i zanemarivanje potreba osobe s invaliditetom ili osobe starije životne dobi koje dovodi do njezine uznemirenosti ili vrijeđa njezino dostojanstvo i time joj nanosi tjelesne ili duševne patnje.“

Nadalje, Kazneni zakon (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24) u članku 179.a govori o nasilju u obitelji te utvrđuje da:

„tko grubo, učestalo ili na drugi način teško krši propise o zaštiti od nasilja u obitelji i time kod člana obitelji ili druge bliske osobe izazove strah za njezinu sigurnost ili sigurnost njoj bliskih osoba ili je dovede u ponižavajući položaj, a time nije počinjeno teže kazneno djelo, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do tri godine.“

Također, Kazneni zakon govori o obveznom psihosocijalnom tretmanu gdje propisuje da će: „sigurnosnu mjeru obveznog psihosocijalnog tretmana sud izreći počinitelju koje je počinio kazneno djelo s obilježjem nasilja ako postoji opasnost da će počinuti isto ili slično djelo“ (Kazneni zakon, NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24). „Sigurnosnu mjeru udaljenja iz zajedničkog kućanstva sud će izreći počinitelju kaznenog djela nasilja prema osobi s kojom živi u zajedničkom kućanstvu ako postoji visok stupanj opasnosti da bi bez provođenja ove mjere počinitelj mogao ponovno počinuti nasilje prema članu zajedničkog kućanstva“ (Kazneni zakon, NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24).

Članak 23. Ustava Republike Hrvatske dotiče se zlostavljanja te on glasi kako „Nitko ne smije biti podvrgnut bilo kakvu obliku zlostavljanja ili, bez svoje privole, liječničkim ili znanstvenim pokusima.“ (Ustav Republike Hrvatske, NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14).

Važno je ovdje spomenuti i Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, točnije pobliže objasniti ulogu socijalnog radnika. Cilj protokola postupanja zavoda za socijalni rad unaprjeđenje je zaštite žrtava nasilja u obitelji, prevencija novog nasilja u obitelji te razvoj mjera zaštite prava i dobrobiti osoba izloženih nasilju u obitelji. Kada bi djelatnik/ca zavoda za socijalni rad od bilo koga te na bilo koji način u svojem radu stekao/la saznanja o nasilju u obitelji ili zaprimio/la obavijest o sumnji na nasilje, dužan/na je odmah po saznanju izvršiti prijavu policiji te izraditi službenu bilješku. Nakon navedenog, započeti s drugim aktivnostima usmjerenim prema pomoći žrtvi u okviru nadležnosti zavoda za socijalni rad. Protokol naglašava kako je važno omogućiti žrtvi da bez straha iskaže sve činjenice koje su važne za utvrđivanje počinjenog nasilja. Nakon svih potrebnih prikupljenih činjenica, zavod provodi postupak radi ostvarivanja prava žrtve nasilja (Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, 2008.).

Zlostavljanje starijih osoba ima ozbiljne posljedice za žrtvu, ali i njihove obitelji i šire društvo (Sjeničić i Vesić, 2018.). Starije osobe koje nisu u stanju brinuti se o sebi imaju veću vjerojatnost da će biti zlostavljane i/ili zanemarivane (Mouton i sur., 2002.). Također, pretpostavlja se da je nasilje nad starijim osobama godišnje odgovorno za minimalno 2 500 smrtnih slučajeva u Europi (WHO, 2011.).

3. Vrste nasilja nad starijim osobama

Nasilje nad starijim osobama može se gledati prema mjestu događanja te oblik nasilnog ponašanja (Žilić i Janković, 2016.). Starije osobe mogu doživljavati nasilje u obitelji ili instituciji koja za njih skrbi te u zajednici (Fallon, 2006.).

Nasilje nad starijima u obitelji predstavlja kompleksni javnozdravstveni te psihosocijalni problem (Ajduković i sur., 2008.). Većina starijih osoba i dalje živi u vlastitim obiteljima, dok je tek mali postotak njih smješten izvan vlastite obitelji (Bond i Butler, 2013.). Acierno i suradnici (2010.) navode kako su

članovi obitelji počinitelji u otprilike 2/3 svih slučajeva zlostavljanja osoba starije životne dobi. Zlostavljanje starijih osoba u ustanovama predstavlja manjak socijalne sigurnosti te financijskih sredstava koji su nužni za zadovoljavajuću kvalitetu života (Žilić i Janković, 2016.). Tu valja spomenuti kako je kod institucijskog nasilja kod starijih osoba prisutan strah od mogućih posljedica prijavljivanja nasilja, neupućenost, sklonost okrivljavanja njih samih te doživljavanju svoje situacije sramotnom (Žilić i Janković, 2016.).

Zdravstveni radnici često sumnjaju na zlostavljanje samo onda kada vide fizičke ozljede (Gray – Vickrey 2001., prema Neno i Neno, 2005.). Premda je fizičko zlostavljanje najlakše prepoznati, ono je samo jedno od kategorija zlostavljanja (Neno i Neno, 2005.). Prema klasifikaciji Svjetske zdravstvene organizacije nasilje nad osobama starije životne dobi uključuje tjelesno, psihičko, seksualno i financijsko zlostavljanje te zanemarivanje (WHO, 2002.).

Tjelesno zlostavljanje odnosi se na svaki čin nasilja bez obzira dolazi li do fizičke ozljede ili ne (Rusac, 2006.). U tjelesno zlostavljanje spadaju: udaranje, guranje/naguravanje, šamaranje, podmetanje noge, pljuvanje, spaljivanje, prisiljavanje starije osobe da ostane na određenom mjestu, ograničavanje slobode te uskraćivanje lijekova ili s druge strane pretjerano davanje lijekova (Rusac, 2006.).

Psihičko zlostavljanje odnosi se na podcjenjivanje osoba starije životne dobi, točnije svako verbalno ili neverbalno postupanje koje smanjuje njihovo samopoštovanje (Rusac, 2006.). Psihičko zlostavljanje može uključivati primjerice prijetnje o korištenju nasilja, prijetnje o napuštanju, zastrašivanje, laganje, ruganje, tajenje informacija, zabranjivanje posjeta, postupanje s osobama starije životne dobi kao da su djeca i slično (Rusac, 2006.).

Seksualno zlostavljanje odnosi se na uključivanje u seksualne aktivnosti bez njihovog pristanka, odnosno iskorištavanje, uznemiravanje, sve vrste seksualnog napada, razgolićavanje, fotografiranje i slično (Rusac, 2006.). Ono uključuje radnje kao što su silovanja, neželjena doticanja, razgolićavanje i fotografiranje,

prisiljavanje starije osobe na gledanje pornografskih materijala i slično (Hall i sur., 2016., Rusac, 2006).

Financijsko zlostavljanje uključuje novčano iskorištavanje, kao što su ucjene, prijevare i slično (Rusac, 2006.). Ono se odnosi na korištenje vlasništva osobe starije životne dobi na nepošten način (Rusac, 2006.). Obuhvaća krađe novca, prodaje njihovog vlasništva bez pristanka, zlouporabu punomoći, mijenjanje oporuke, otvaranje pošte, ne vraćanje novca i slično (Rusac, 2006.).

Zanemarivanje se odnosi na propuštanje pružanja osnovnih uvjeta za život, koje može biti aktivno (uskraćivanje ljubavi, nezaintersiranost, odbijanje pružanja pomoći/hrane i slično) i pasivno (loša briga koja proilazi iz neupućenosti u potrebe) (Rusac, 2006.).

4. Rizični faktori za nasilje nad starijim osobama

Sve veće prepoznavanje problema nasilja nad osobama starije životne dobi dovelo je do istraživanja rizičnih faktora, točnije, karakteristika žrtava i počinitelja koji povećavaju rizik od zlostavljanja starijih osoba. Upravo identifikacija čimbenika rizika može biti od pomoći u prevenciji zlostavljanja osoba starije životne dobi. Ukratko će biti prikazani rezultati određenih istraživanja koji govore o različitim rizičnim faktorima na strani žrtve koji su značajni za nasilje nad osobama starije životne dobi.

Što se tiče spola, istraživanja (Gil i sur., 2015., Naughton i sur., 2010. i Giraldo-Rodríguez i Rosas-Carrasco, 2013.) su pokazala kako postoji veća vjerojatnost da će starije žene biti žrtve zlostavljanja, nego stariji muškarci.

Neka istraživanja (Brozowski i Hall, 2004.; Lachs i Pillemer, 2015.) pokazala su povezanost između problema s fizičkim zdravljem i različitih vrsta zlostavljanja starijih osoba. Također, Pillemer i suradnici (2016.) navode kako se u različitim zemljama pokazalo kako ovisnost o funkcioniranju starijih osoba ili fizička onesposobljenost povećava rizik za zlostavljanje starijih osoba. Naughton i suradnici (2014.) otkrili su kako su starije osobe s narušenim fizičkim zdravljem

manje upoznate s pojmom zlostavljanja starijih osoba, što smanjuje vjerojatnost da će prepoznati i prijaviti vlastito zlostavljanje.

Nadalje, problemi s mentalnim zdravljem žrtve, pokazali su se, također, kao rizični faktori za zlostavljanje osoba starije životne dobi (Storey, 2019). Storey (2019.) navodi kako oni mogu dovesti do toga da žrtva ne traži pomoć ili mogu dovesti do poricanja problema te izolacije (Henderson i sur., 2002.). Određena istraživanja pokazala su kako je smanjeni kognitivni status (npr. demencija, Alzheimerova bolest, smanjeno pamćenje) čimbenik koji povećava ranjivost starijih osoba na zlostavljanje (Lachs i sur., 1997.; Serra i sur., 2018.).

Nemati-Vakilabad i suradnici (2023.) svojim istraživanjem pokazali su kako kronična bolest pridonosi zlostavljanju starijih osoba. Lachs i Pillemer (2004.) navode kako je financijska ovisnost povezana sa zlostavljanjem i zanemarivanjem osoba starije životne dobi.

5. Stariji muškarci kao žrtve zlostavljanja

Kada govorimo o zlostavljanju i nasilju, većina ljudi smatra djecu i žene tipičnim žrtvama (Pritchard, 2002.). Isto tako, zlostavljanje starijih osoba često se smatra problemom koji pogađa starije žene, a obzirom da veći broj i udio starijih osoba čine žene, može se zaključiti kako su žene više nego muškarci žrtve zlostavljanja starijih osoba (Kosberg, 2009.). Istraživanja zlostavljanja muškaraca uglavnom su se fokusirala na djecu, ali ne i na odrasle (Pritchard, 2002.). Neovisno o tome, žrtve zlostavljanja su i stariji muškarci pa tako Kosberg (2009.) navodi kako je zlostavljanje starijih muškaraca prisutno u svim zemljama svijeta, iako o nasilju nad muškarcima nema jasnih podataka (Poredoš Lavor i Jerković, 2011.). Zlostavljanje starijih muškaraca prisutno je i u hrvatskom društvu te kao takvo ne bi smjelo biti zanemarivano (Poredoš Lavor i Jerković, 2011.). Postoji razumljiva tendencija da se opseg problema mjeri prema resursima zajednice koji postoje za rješavanje problema, kao i broju korisnika, pacijenata, sudionika programa te ukoliko navedenog nema, pretpostavlja se da nema niti problema (Kosberg, 2005.).

Muškarci starije životne dobi predstavljaju jednu raznovrsnu skupinu (Kosberg, 1998.). Kosberg (1998.) navodi kako istraživanja koja se fokusiraju na zlostavljanje starijih osoba prema spolu ne uzimaju u obzir njihovu različitost, točnije ne uzimaju u obzir važne životne uvjete, kao što su rasno i kulturno podrijetlo, socioekonomski status, bračni status, zdravlje i slično. Zlostavljanje starijih muškaraca nedovoljno se prepoznaje, otkriva i prijavljuje, uglavnom zbog ranjivosti starijih muškaraca i društvene/kulturološke norme koje podržavaju tradicionalne muške karakteristike stoicizma i snage (Melchiorre i sur., 2016.). Zajednica, kultura i perspektiva starije osobe na život također može utjecati na njihovu reakciju na zlostavljanje. Primjerice, u mnogim kulturama ljudi očekuju da će obitelji zadržati probleme privatnim ili skrivenim (HealthLink, B. C., 2020.).

Uočeno je kako se problemi starijih muškaraca mogu percipirati drugačije od problema starijih žena, što može dovesti do različitih oblika profesionalnog tretmana za svaku skupinu (Brooks, 1998.). Sve je više literature koja raspravlja o činjenici da pojedini stručnjaci (liječnici, psiholozi, socijalni radnici itd.) mogu pristupati starijim pacijentima i korisnicima drugačije nego mlađima, a mogu tretirati i doživljavati muške pacijente i korisnike različito od ženskih (Williams, 2003.; prema Kosberg, 2009.). Primjerice, utvrđeno je da razlike u stavovima dovode do varijacija u dijagnozama, vremenu provedenom sa starijim korisnikom/pacijentom, danim uputnicama te intervencijama (Kosberg, 2009.). Isto tako, može biti slučaj da su neki profesionalci, i muškarci i žene, imali negativna iskustva s muškom figurom u njihovim životima (primjerice ocem ili mužem) i tako mogu gajiti svjesno ili nesvjesno određenu razinu predrasuda, ljutnje te ogorčenosti prema starijim muškim korisnicima (Wisch i Mahalik, 1999.).

U mnogim zemljama postoje različiti programi i usluge za žene žrtve nasilja, uključujući i za starije žene žrtve nasilja, dok s druge strane takvih resursa za muškarce postoji jako malo, ako ih uopće ima (Kaye i sur., 2007.). Nastavno na to, Kosberg (2009.) navodi da ukoliko programa i sudionika programa nema, često se pretpostavlja kako problem niti ne postoji.

5.1. Tjelesno zlostavljanje starijih muškaraca

Starije osobe kada postanu fizički slabije te zahtijevaju medicinske, ali i druge usluge, mogu postati potencijalne žrtve tjelesnog zlostavljanja (Rusac, 2006.). Loše zdravlje i društveno blagostanje starijih osoba tijekom života mogu pridonijeti njihovoj ranjivosti i izloženosti fizičkom ili seksualnom zlostavljanju od strane osobe bliskog odnosa (Brozowski i Hall, 2009.). Iako je tjelesno zlostavljanje najuočljivije (Levine, 2003.), muškarci imaju tendenciju ne prijavljivati te skrivati ovu vrstu viktimizacije (Carmo i sur., 2011.).

Brozowski i Hall (2009.) navode kako je u usporedbi sa starijim ženama, manji broj starijih muškaraca doživio fizičko ili seksualno zlostavljanje, a njihovi zlostavljači često su bili muški njegovatelji ili prijatelji s mentalnim zdravstvenim problemima (Burgess i sur., 2007; Jones i Powell, 2006; Roberto i sur., 2007.). Kosberg (2009.) navodi kako su u istraživanju o kineskim imigrantima u SAD-u, Shibusawa i Yick (2007.) otkrili da je 7% starijih žena i 6% starijih muškaraca iskusilo fizičko nasilje od svojih supružnika u posljednjih 12 mjeseci. Mouton i suradnici (2002.) u svojem istraživanju navode kako je tjelesno zlostavljanje bilo četvrti najčešći oblik zlostavljanja starijih osoba, točnije više od dvije trećine (71,4%) žrtava tjelesnog zlostavljanja bile su starije žene, dok je preostala trećina (28,6%) bila stariji muškarci.

5.2. Seksualno zlostavljanje starijih muškaraca

Seksualno zlostavljanje je najmanje prepoznata, priznata te prijavljena vrsta zlostavljanja starijih osoba (Mickish, 1993; Teaster i Roberto, 2003; prema Teaster i Roberto, 2004.) te se smatra kako nijedan oblik nije toliko nedovoljno prijavljen kao seksualno zlostavljanje starijih osoba (Mickish, 1993; Teaster & Roberto, 2004; prema Teaster, Ramsey-Klawnsnik, Mendiondo, Abner, Ceil i Tooms, 2007.). Zbog skrivene prirode seksualnog zlostavljanja u starijoj dobi te poteškoća u prikupljanju podataka o toj temi, postoji manjak istraživanja o seksualnom zlostavljanju starijih osoba kako u domaćim tako i u institucionalnim okruženjima (Teaster i Roberto, 2004.).

Nedostatak pažnje posvećen zlostavljanju starijih muškaraca kako u istraživačkoj tako i u praktičnoj literaturi može proizaći iz empirijskih saznanja da su općenito muškarci češće počinitelji nego žrtve zlostavljanja (Kosberg, 1998.). Bows (2017.) navodi kako su istraživanja o zlostavljanju starijih osoba, obiteljskom nasilju i seksualnom nasilju otkrila da su starije žrtve gotovo isključivo žene (npr. Ball i Fowler, 2008; Bows i Westmarland, 2017; Cannell, Manini, Spence-Almaguer, Maldonado-Molina i Andresen, 2014; Del Bove & Stermac, 2005; Gorbien i Eisenstein, 2005; Luoma i sur., 2011; Soares i sur., 2010).

Istraživanje Teaster i suradnika iz 2007. godine proučavalo je seksualno nasilje nad starijim muškarima te je otkrilo kako je većina tih muškaraca živjela u domovima za njegu te su bili kognitivno prilično dobro orijentirani. Većina muškaraca (77%) u istraženim slučajevima ili nisu bili pokretni ili su trebali fizičku ili mehaničku pomoć. Više od polovine (64%) ili je trebalo pomoć s financijama ili ih nisu mogli upravljati te više od polovine (54%) nije imalo prepreke u komunikaciji (Bows, 2017.). Nadalje, kvalitativna analiza seksualnog zlostavljanja starijih osoba unutar obitelji (Ramsey-Klawnsnik, 2003.) otkrila je da su stariji supružnici rijetko seksualno zlostavljani od strane svojih supruga, iako se slučajevi povremeno prijavljuju, istražuju i potvrđuju (Teaster i sur., 2007.). Teaster i suradnici (2007.) navode kako je Pritchard proveo intervju s dvojicom starijih muškaraca koji su doživjeli seksualno zlostavljanje. Jedan od muškaraca (76 godina) bio je seksualno zlostavljan od strane svoje supruge, dok je drugi (79 godina) bio fizički zlostavljan od strane "prijatelja" koji je brinuo o njemu, ali nije s njim živio, te je također bio prisiljen na seksualnu aktivnost s "prijateljem", kao i s prostitutkama. Oba slučaja ističu skrivenu i dugoročnu ranjivost starijih muškaraca, zlostavljanih od osoba kojima su nekad vjerovali i o kojima su ovisili.

Istraživanje Iversen i Kilvik (2015.) o seksualnom zlostavljanju starijih osoba u domovima za njegu pokazalo je da su žrtve i žene i muškarci, a počinitelji uglavnom osoblje, ali i drugi stanovnici doma, uglavnom muškarci, ali treba biti svjestan činjenice da i žene zlostavljaju starije muškarce i žene.

5.3. Financijsko zlostavljanje starijih muškaraca

Financijsko zlostavljanje zasluđuje pažnju zbog svoje sve češće pojave (Alarcon i sur., 2020.). Mnoge zlostavljane starije osobe društveno su izolirane i stoga „skriveno“ u zajednici (Chan i sur., 2009.). Financijsko zlostavljanje često ostaje neotkriveno tijekom duljeg razdoblja, a može započeti kao mala zloupotreba te se zatim povećavati kako starija osoba postaje sve povjerljivija prema drugoj strani (Chan i sur., 2009.). Pritchard (2001.) navodi kako stariji muškarci češće trebaju pomoć oko stanovanja, pravnih pitanja i financija, a posebno tada mogu biti podložniji financijskom iskorištavanju od strane članova obitelji ili drugih. Također, stariji muškarci vjerojatno imaju redoviti prihod, poput mirovine, što ih čini podložnijima prevarama (HealthLink, B. C., 2020.). Istraživanje (Naughton i sur., 2010.) je pokazalo kako se financijsko zlostavljanje povećalo i za muškarce i žene u dobnoj skupini od 80 godina i više.

5.4. Psihičko zlostavljanje starijih muškaraca

Obzirom na osiromašenu literaturu koja se bavi psihičkim nasiljem nad starijim muškarcima, ukratko će biti prikazani određeni nalazi psihičkog nasilja nad starijim osobama općenito.

U istraživanju Mouton i suradnika (2002.) muški ispitanici su odgovorili kako verbalno zlostavljanje može biti gore od fizičkog nasilja. Među svim oblicima zlostavljanja, psihičko i emocionalno zlostavljanje najčešće su povezani s visokim rizikom od oboljenja i smrtnosti. Isto tako, nose povećan rizik od depresije, suicida, demencije, a osim organskih oštećenja, postoji i povećana anksioznost, s tendencijom prema socijalnoj izolaciji te sveukupno lošijoj kvaliteti života (Ilie i sur., 2017.). Neuhart i Carney (2020.) u svojem istraživanju također navode kako pojava psihičkog zlostavljanja starijih žrtava rezultira raznim simptomima koji mogu uključivati depresivno raspoloženje, povlačenje iz svakodnevnih aktivnosti, izolaciju od drugih ljudi, sniženo samopoštovanje i suicidalne misli.

Istraživanje Ajduković i suradnika (2008.) o izloženosti starijih osoba nasilju u obitelji, pokazalo je kako je u posljednjih godinu dana, 18,7% sudionika rijetko ili povremeno doživjelo neki od oblika psihičkog nasilja, dok ga njih 5,4% doživljava često te je ono bio najčešći oblik doživljenog nasilja.

5.5. Zanemarivanje starijih muškaraca

Starije osobe koje nisu u stanju brinuti se za sebe vjerojatnije će patiti od zlostavljanja i/ili zanemarivanja (Mouton i sur., 2002.). Mnogi stariji muškarci iz manjinskih zajednica i dalje prihvaćaju pojam obiteljske obveze gdje smatraju da bi najbolja i često jedina osoba koja bi trebala brinuti za njih trebala biti njihova supruga ili kći. Navedeno često dovodi do zanemarivanja, iako samonametnutog, zbog odbijanja da dopuste pružanje njege osobi izvan obitelji (Mouton i sur., 2002.). Aktiviranje mreže podrške putem raznih zajedničkih grupa za pomoć starijim osobama može poboljšati šanse za povoljan ishod (Mouton i sur., 2002.).

Stratton i Moore (2007.) istaknuli su učinke prošlih 'puknutih' odnosa između starijih muškaraca i članova njihove obitelji kao potencijalne pokretače nedostatka podrške i povezanih epizoda zlostavljanja, s posljedicom povećanog rizika od zanemarivanja starijih muškaraca (Melchiorre i sur., 2016.). Također, u velikoj populacijskoj studiji o zlostavljanju starijih osoba koja je uključivala zanemarivanje, stariji muškarci činili su 52% onih koji su iskusili zlostavljanje. Druge studije o prijavama zlostavljanja starijih osoba ne pokazuju istu premoć muškaraca (Mouton i sur., 2002.).

6. Pojavnost nasilja nad starijim muškarcima

Istraživanja obično pokazuju kako su žene žrtve, dok zlostavljanje starijih muškaraca i dalje ostaje nedovoljno otkriveno i prijavljeno (Melchiorre i sur., 2021.). Prvo iskustvo starijih muškaraca sa zlostavljanjem ili zanemarivanjem može se dogoditi u kasnijoj dobi, što može započeti nakon što muškarac razvije onesposobljavajuće stanje i postane ovisan o drugima za pomoć (HealthLink, B. C., 2020.). Stariji muškarci mogu ovisiti o svojoj supruzi ili partnerici za obavljanje određenih kućanskih poslova (kao što su kuhanje i čišćenje), što im

otežava napuštanje nasilne veze (HealthLink, B. C., 2020.). Također, neki muškarci ovise o drugima, njihovoj pomoći u svakodnevnom životu i mogu doživjeti zlostavljanje od strane pružatelja usluga. Navedeno može biti glavni razlog da starija osoba ne potraži pomoć i napusti zlostavljača (HealthLink, B. C., 2020.).

Brojna istraživanja o zlostavljanju starijih osoba (McDonald, 2018., Biggs i sur., 2009., Filipaska i sur., 2019.) pokazuju kako su žene češće žrtve zlostavljanja nego muškarci. Biggs i suradnici (2009.) navode kako su žene značajno češće od muškaraca doživjele zanemarivanje i zlostavljanje (fizičko, psihičko i seksualno). Istraživanje (Naughton i sur., 2010.) pokazalo je kako su žene bile sklonije prijavljivati zlostavljanje u prethodnom razdoblju od 12 mjeseci.

Vuić i Rusac (2017.) navode kako je većina istraživanja o financijskom zlostavljanju pokazala kako su žene češće žrtve financijskog zlostavljanja nego muškarci (Choi i sur., 1999.; Acierno i sur., 2010.; Naughton i sur., 2012.; Jackson i Hafemeister, 2014.).

Stariji muškarci češće su žrtve zanemarivanja, osobito napuštanja (Mouton i sur., 2002.). „Najstariji stariji“ - oni od 80 godina i više - zlostavljani su i zanemarivani dva do tri puta češće od svog udjela u populaciji starijih osoba. U gotovo 90% slučajeva zlostavljanja i zanemarivanja starijih osoba gdje je počinitelj poznat, počinitelj je član obitelji, a dvije trećine počinitelja su odrasla djeca ili supružnici (Mouton i sur., 2002.).

7. Posebno ranjive skupine muškaraca starije životne dobi

Svaki slučaj zlostavljanja starijih osoba je jedinstven, no ipak postoje skupine muškaraca koje su posebno ranjive (Kosberg, 1998.). Kosberg (1998.) tako prvo ističe životni stil. Spominje skupine muškaraca koje su zbog svog načina života posebno ranjive, a to su oni koji su usamljeni i sami, odnosno udovci, nikad vjenčani i rastavljeni. Takve skupine traže društvo te ih to može dovesti u potencijalno opasne i štetne situacije (Rubenstein, 1986.; prema Kosberg 1998.; prema Kosberg, 2009.).

Sljedeća stavka odnosi se na društvene postavke. Eckert i Repaci (1997.) govorili su o mogućem zlostavljanju starijih muškaraca koji žive u nižim klasama, skloništima, ustanovama za smještaj te beskućnicima (Kosberg, 1998.). Također, Kosberg (1998.) navodi starije muškarce u zatvorima, u njegovateljskim domovima te ustanovama za dugotrajnu skrb kao posebno ranjive skupine. Navodi se kako će stariji muškarci u ustanovama za dugotrajnu skrb vjerojatno imati manje posjeta članova obitelji te će samim time biti pod manjim nadzorom bliskih osoba (Kosberg, 1998.).

Nadalje se spominju i obiteljske veze. Kao što je već navedeno zlostavljanje starijih osoba od strane njihovih srodnika najtipičniji je oblik zlostavljanja, odnosno za one koji su u braku ili na drugi način žive u obitelji veća je vjerojatnost da će biti zlostavljani od strane supružnika ili partnera, odraslog djeteta ili drugog srodnika (Kosberg, 1998.).

Za kraj, spominje se i samozlostavljanje. Kosberg (1998.) spominje kako bez obzira na uzrok zlostavljanja, neki stariji muškarci nastoje pobjeći od svoje nevolje na način da se okreću samozlostavljanju. Farkas i Kola (1997.) istaknuli su kako je vjerojatnije da će stariji muškarci pribjeći zlouporabi različitih supstanci. Primjerice, bolovi zlostavljanjih starijih muškaraca mogu rezultirati ne samo zlouporabom supstanci, već i pokušajima samoubojstva (Kosberg, 1998.).

8. Nevidljivost problema nasilja nad starijim muškarcima

Zlostavljanje starijih osoba smatra se problemom koji pogađa starije žene (Kosberg, 2009.). Također, obzirom da su muškarci većinom počinitelji, često se dolazi do zaključka kako su sve žene žrtve (Kosberg, 2009.). Iako su takvi zaključci razumljivi, ne smije se zaboraviti kako postoje i muškarci koji su zlostavljani (Kosberg, 2009.). Westley (2005.) je zaključio kako stariji muškarci čine čak jednu trećinu zlostavljanjih starijih osoba (Kosberg, 2009.).

Ono što dovodi do problema nevidljivosti nasilja nad starijim muškarcima jest poricanje problema (Kosberg, 2009.). Kosberg (2009.) navodi kako muškarci nedovoljno iskorištavaju resurse zajednice, koji su ionako siromašni, a razlog tome je uvjerenje da "pravi muškarci" nemaju emocionalne, fizičke ili društvene

probleme. Za starije muškarce je manje vjerojatno da imaju mrežu podrške i zaštite (HealthLink, B. C., 2020.).

Nadalje, sklonost neprijavlivanju nasilja, također, predstavlja jedan velik problem. Kosberg (1998.) navodi nekoliko razloga zašto je tome tako, a to su strah od osvete počinitelja, posebno ako zlostavljana osoba živi sa zlostavljačem, ovisnost o zlostavljaču što povećava njihovu ranjivost te uvjerenje zlostavljanjih osoba da su oni uzrok svojih nevolja. Starije osobe koje su ovisne o drugima mogu smatrati kako njihova ovisnost stvara probleme drugima, a ako ta ovisnost rezultira zlostavljanjem, osoba se može osjećati odgovornom te neće prijaviti problem (Kosberg, 2009.). Također, ukoliko je zlostavljanje počinjeno od strane rođaka, rijede će biti prijavljeno zbog neugodnosti, sramote, ali i straha (Kosberg, 2009.). Kosberg (2009.) navodi kako neke žrtve ne prijavljuju svoje zlostavljanje jer smatraju da će rješavanje njihovog problema biti gore od samog problema, odnosno postoji strah da će navedeno rezultirati preseljenjem, odnosno smještajem u drugo okruženje i slično. Starije osobe, također, često ne znaju za lokalne resurse koji im stoje na raspolaganju (HealthLink, B. C., 2020.), što može dovesti do neprijavlivanja nasilja.

Nadalje, Kosberg (2009.) navodi kako je kod žrtava prisutan strah od osvete počinitelja, ukoliko zlostavljana osoba živi sa zlostavljačem. Također, starije osobe su ovisnije o zlostavljaču što istovremeno povećava njihovu ranjivost (Kosberg, 2009.). Isto tako, uvjerenje zlostavljanih ljudi da su oni uzrok njihove nevolje može biti razlog neprijavlivanja nasilja (Kosberg, 2009.).

9. Socijalni rad i obrazovanje društva o problemu nasilja nad starijim muškarcima

Socijalni radnici, kao i drugi stručnjaci pomažućih profesija, obvezni su prepoznati i pomoći osobama s problemima te samim time biti svjesni problema zlostavljanja muškaraca starije životne dobi. Isto tako, morali bi biti svjesni pretpostavki koje mogu imati o starijim osobama. Stručnjaci su oni koji ne bi smjeli biti skloni osuđivanju, ali većina ljudi na neki način etiketira ili stereotipizira ljude, iako to možda ne verbalizira (Pritchard, 2002.).

Nasilje nad muškarcima starije životne dobi zahtjeva pažnju u obrazovanju, istraživanju i praksi socijalnog rada (Kosberg, 2009.). Isto tako, socijalni radnici moraju biti svjesni kulturnih razlika u starenju, stavovima prema dobi, zlostavljanju i obiteljskom životu te se praksa mora razvijati u tom okviru (Penhale, 1993.). Ipak, Kosberg (2009.) navodi kako studente socijalnog rada ne privlače profesionalne karijere usmjerene na rad sa starijim osobama, već prevladava privlačnost prema radu s mlađim skupinama i problemima s kojima se oni suočavaju.

Socijalni radnici mogu imati ključnu ulogu u identifikaciji zlostavljanja starijih osoba, u prevenciji te intervenciji, a svijest da se zlostavljanje može dogoditi i starijim muškarcima prvi je korak u rješavanju problema (Kosberg, 2009.). Williams (2003.; prema Kosberg, 2009.) spominje kako se sve više raspravlja o tome kako brojni stručnjaci, među kojima su i socijalni radnici, mogu drugačije doživljavati muške korisnike od ženskih te se na taj način i drugačije prema njima odnositi. Vjeruje se da obrazovanje i praksa socijalnog rada mogu igrati važnu ulogu u osiguravanju da buduća skupina socijalnih radnika bude svjesna problema te koristi intervencije, od onih na mikro pa do onih na makro razini, kako bi se osiguralo da zlostavljeni muškarci starije životne dobi ne dobe manje pomoći nego druge zlostavljane populacije (Kosberg, 2009.).

Radnici u području zdravstva i socijalne skrbi također mogu propustiti prepoznati da su muškarci ranjivi na zlostavljanje; stoga se možda neće identificirati kao žrtve i njihove potrebe neće biti zadovoljene (Pritchard, 2007.).

Potreba za obrazovanjem u zajednici i društvu, između ostalog, uključuje svijest o postojanju mehanizama zajednice za prevenciju zlostavljanja te intervencije sa žrtvama što bi potaknulo zlostavljane starije muškarce da shvate kako postoje resursi zajednice, ali i stručnjaci koji im mogu pomoći (Kosberg, 2009.). Isto tako, navodi kako zlostavljači ili osobe koje su podvrgnute velikom njegovateljskom stresu moraju biti svjesne kako postoji stručna pomoć koja im može pomoći u borbi s time.

Muškarci starije životne dobi mogu odbiti potražiti pomoć od drugih, iako priznaju da su u lošoj situaciji (Kosberg, 2009.). Razlog tome može biti neupoznatost s resursima dostupnim unutar zajednice, različitim metodama pomoću kojih može pristupiti interвенijama socijalnih radnika, organa za provođenje zakona i slično.

Obzirom na malo istraživanja o učinkovitosti intervencija sa zlostavljanim muškarcima starije životne dobi, ograničeno je saznanje o ovoj temi te postoji daljnja potreba za edukacijom u ovom području. Ipak, postoje određeni podaci koji govore o intervencijama koje najbolje funkcioniraju s muškarcima (Kosberg, 2009.). Primjerice, socijalni radnik Will Courtenay (2001.) dao je smjernice da se u (medicinsko) liječenje muškaraca uključi normalizacija njihovih problema i briga, edukacija, pomoć muškarcima da uoče rizike u svom zdravstvenom ponašanju, identificirajući formalnu i neformalnu podršku sustava, stvaranje budućih planova i isticanje jakih strana muškaraca (Kosberg, 2009.).

10. Zaključak

Obzirom na sve navedeno može se zaključiti kako je tema nasilja nad muškarcima u starijoj životnoj dobi i dalje nedovoljno istražena. Nasilje nad muškarcima u starijoj životnoj dobi predstavlja ozbiljan i često zanemaren problem koji zahtijeva pažnju stručnjaka, ali i društva u cjelini.

Stariji muškarci mogu biti žrtve fizičkog, psihičkog, seksualnog i financijskog zlostavljanja te zanemarivanja, često od strane članova obitelji ili skrbnika. Njihova ranjivost može biti dodatno otežana zdravstvenim problemima, socijalnom izolacijom te ovisnošću o drugima za svakodnevnu njegu. Različiti stereotipi o muževnosti i njihovoj snazi, strah od stigmatizacije, mišljenje da su oni problem i slično često doprinose tome da stariji muškarci ne prijavljuju nasilje.

Od iznimne je važnosti podići svijest pomažućih profesija, ali i javnosti o ovom problemu kroz edukaciju i osiguranje resursa za podršku i zaštitu starijih muškaraca. Zajedničkim naporima stručnjaka, zakonodavaca i zajednice, možemo stvoriti okruženje u kojem će svi stariji građani, bez obzira na spol, moći živjeti bez straha od nasilja i zlostavljanja.

Literatura

1. Acierno, R., Hernandez, M. A., Amstadter, A. B., Resnick, H. S., Steve, K., Muzzy, W., & Kilpatrick, D. G. (2010). Prevalence and correlates of emotional, physical, sexual, and financial abuse and potential neglect in the United States: The National Elder Mistreatment Study. *American journal of public health, 100*(2), 292-297.
2. Ajduković, M., Rusac, S., & Ogresta, J. (2008). Izloženost starijih osoba nasilju u obitelji. *Revija za socijalnu politiku, 15*(1), 3-22.
3. Alarcon, M. F. S., Paes, V. P., Damaceno, D. G., Sponchiado, V. B. Y., & Marin, M. J. S. (2020). Financial abuse: circumstances of occurrences against older adults. *Revista Brasileira de Geriatria e Gerontologia, 22*, e190182.
4. Bagshaw, D., Wendt, S., Zannettino, L., & Adams, V. (2013). Financial abuse of older people by family members: Views and experiences of older Australians and their family members. *Australian Social Work, 66*(1), 86-103.
5. Baturina, D. (2021). Kako zaštititi starije osobe? Mogućnosti poboljšanja društvenog položaja i prevencije nasilja nad starijim osobama. *Bogoslovska smotra, 91*(1), 117-144.
6. Bows, H. (2017). *Sexual Violence Against Older People. Trauma, Violence, & Abuse, 152483801668345*.
7. Brooks, G. R. (1998). A new psychotherapy for traditional men. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
8. Brozowski, K., & Hall, D. R. (2010). Aging and risk: physical and sexual abuse of elders in Canada. *Journal of interpersonal violence, 25*(7), 1183-1199.
9. Brozowski, K., i Hall, D. R. (2004). Growing old in a risk society: Elder abuse in Canada. *Journal of Elder Abuse & Neglect, 16*(3), 65-81.
10. Carmo, R., Grams, A., & Magalhães, T. (2011). Men as victims of intimate partner violence. *Journal of forensic and legal medicine, 18*(8), 355-359.
11. Chan, T. C., Luk, J. K., Liu, A., Chiu, P. K., Chan, F. H., & Chu, L. W. (2009). Financial abuse in a mentally incapacitated old man. *Hong Kong Med J, 15*(3), 213-6.

12. Dixon, J., Manthorpe, J., Biggs, S., Mowlam, A., Tennant, R., Tinker, A., & Mccreadie, C. (2010). Defining elder mistreatment: reflections on the United Kingdom study of abuse and neglect of older people. *Ageing & Society, 30*(3), 403-420.
13. Fallon, P. (2006). *Elder abuse and/or neglect. Literature review*. New Zealand: Ministry of Social Development, Centre for Social Research and Evaluation.
14. Filipaska, K., Biercewicz, M., Wiśniewski, A., Kędziora-Kornatowska, K., & Ślusarz, R. (2019). Prevalence of elder abuse and neglect: Screening in Poland families. *European Geriatric Medicine, 10*, 817-825.
15. Gil, A. P. M., Kislaya, I., Santos, A. J., Nunes, B., Nicolau, R., i Fernandes, A. A. (2015). Elder abuse in Portugal: findings from the first national prevalence study. *Journal of elder abuse & neglect, 27*(3), 174-195.
16. Giraldo-Rodríguez, L., i Rosas-Carrasco, O. (2013). Development and psychometric properties of the Geriatric Mistreatment Scale. *Geriatrics & Gerontology International, 13*(2), 466-474.
17. HealthLink, B. C. (2020). Abuse and Neglect of Older Adults: Understanding Gender Differences. *Elder Abuse Prevention Series 93c*.
18. Ilie, A. C., Pîslaru, A. I., Alexa, I. D., Pancu, A., Gavrilovici, O., & Dronic, A. (2017). The Psychological Abuse of the Elderly—a Silent Factor of Cardiac Decompensation. *Maedica, 12*(2), 119.
19. Kaye, L. W., Kay, D., & Crittenden, J. A. (2007). Intervention with abused older males: Conceptual and clinical perspectives. *Journal of Elder Abuse & Neglect, 19*(1-2), 153-172.
20. Kazneni zakon. *Narodne novine, br. NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24*.
21. Kosberg, J. I. (1998). The abuse of elderly men. *Journal of Elder Abuse & Neglect, 9*(3), 69-88.
22. Kosberg, J. I. (2005). Meeting the needs of older men: Challenges for those in helping professions. *J. Soc. & Soc. Welfare, 32*, 9.
23. Kosberg, J. I. (2009). The abuse of older men: Implications for social work. *Australian Social Work, 62*(2), 202-215.

24. Lachs, M. S., & Pillemer, K. (2004). Elder abuse. *The Lancet*, 364(9441), 1263-1272.
25. Lachs, M. S., i Pillemer, K. (2015). Elder abuse. *The New England Journal of Medicine*, 373(20), 1947-1956.
26. Lachs, M. S., Williams, C., O'Brien, S., Hurst, L., i Horwitz, R. (1997). Risk factors for reported elder abuse and neglect: A nine-year observational cohort study. *The Gerontologist*, 37(4), 469-474.
27. Levine, J. M. (2003). Elder neglect and abuse. *Geriatrics*, 58(10), 37-44.
28. Malmedal, W., Iversen, M. H., & Kilvik, A. (2015). *Sexual Abuse of Older Nursing Home Residents: A Literature Review. Nursing Research and Practice*, 2015, 1–7.
29. Melchiorre, M. G., Di Rosa, M., Lamura, G., Torres-Gonzales, F., Lindert, J., Stankunas, M., Ioannidi-Kapolou, E., Barros, H., Macassa, G. i JF Soares, J. J. (2016). Abuse of older men in seven European countries: a multilevel approach in the framework of an ecological model. *PloS one*, 11(1).
30. Melchiorre, M. G., Di Rosa, M., Macassa, G., Eslami, B., Torres-Gonzales, F., Stankunas, M., Lindert, J., Ioannidi-Kapolou, E., Barros, H., Lamura, G. i JF Soares, J. (2021). The prevalence, severity and chronicity of abuse towards older men: Insights from a multinational European survey. *PLoS one*, 16(4).
31. Mouton, C. P., Talamantes, M., Parker, R. W., Espino, D. V., & Miles, T. P. (2002). Abuse and neglect in older men. *Clinical gerontologist*, 24(3-4), 15-26.
32. Naughton, C., Drennan, J., & Lafferty, A. (2014). Older people's perceptions of the term elder abuse and characteristics associated with a lower level of awareness. *Journal of elder abuse & neglect*, 26(3), 300-318.
33. Naughton, C., Drennan, J., Treacy, M. P., Lafferty, A., Lyons, I., Phelan, A., Quin, S., O'Loughlin, A. i Delaney, L. (2010). Abuse and neglect of older people in Ireland. *Report on The National Study of Elder Abuse and Neglect. Report Summary. Ireland: National Centre for the Protection of Older People*.
34. Neno, R. & Neno, M. (2005.) Indetifying abuse in older people. *Nursing Standard*, 20(3), 43-47.

35. Neuhart, R., & Carney, A. (2020). Psychological abuse. In *Elder Abuse* (pp. 163-182). Academic Press.
36. Penhale, B. (1993). The abuse of elderly people: Considerations for practice. *The British Journal of Social Work*, 23(2), 95-112.
37. Poredoš Lavor, D., & Jerković, S. (2011). Nasilje nad muškarcima. *Policija i sigurnost*, 20(3), 400-406.
38. Pritchard, J. (2001). *Male victims of elder abuse: Their experiences and needs*. Jessica Kingsley Publishers.
39. Pritchard, J. (2001). *Male victims of elder abuse: Their experiences and needs*. Jessica Kingsley Publishers.
40. Pritchard, J. (2002). The abuse of older men. *The Journal of Adult Protection*, 4(3), 14-23.
41. Pritchard, J. (2007). Identifying and working with older male victims of abuse in England. *Journal of elder abuse & neglect*, 19(1-2), 109-127.
42. Rusac, S. (2006). Nasilje nad starijim osobama. *Ljetopis socijalnog rada*, 13(2), 331-346.
43. Rusac, S., & Čizmin, A. (2011). Nasilje nad starijim osobama u ustanovama. *Medica Jadertina*, 41(1-2), 51-58.
44. Serra, L., Contador, I., Fernández -Calvo, B., Ruisoto, P., Jenaro, C., Flores, N., Ramos, F., i Rivera-Navarro, J. (2018). Resilience and social support as protective factors against abuse of patients with dementia: A study on family caregivers. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 33, 1132 -1138.
45. Sjeničić, M., & Vesić, Z. (2018). Zlostavljanje starijih: Istraživanja i prevencija. *Temida: časopis o viktimizaciji, ljudskim pravima i rodu*, 21(3), 345-362.
46. Storey, J. E. (2020). Risk factors for elder abuse and neglect: A review of the literature. *Aggression and violent behavior*, 50.
47. Teaster, P. B., & Roberto, K. A. (2004). Sexual abuse of older adults: APS cases and outcomes. *The Gerontologist*, 44(6), 788-796.
48. Teaster, P. B., Ramsey-Klawnsnik, H., Mendiondo, M. S., Abner, E., Cecil, K., & Tooms, M. (2007). *From Behind the Shadows: A Profile of the Sexual*

- Abuse of Older Men Residing in Nursing Homes. Journal of Elder Abuse & Neglect, 19(1-2), 29–45.*
49. Ustav Republike Hrvatske. *Narodne novine, br. NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14.*
  50. Vlada Republike Hrvatske. Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji. Zagreb: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, 2008.
  51. Vuić, I., & Rusac, S. (2017). Financijsko zlostavljanje starijih osoba. *Revija za socijalnu politiku, 24(3), 321-341.*
  52. Wisch, A. F., & Mahalik, J. R. (1999). Male therapists' clinical bias: Influence of client gender roles and therapist gender role conflict. *Journal of Counseling Psychology, 46(1), 51.*
  53. World Health Organization (2002). *World report on violence and health.* WHO, Geneva.
  54. World Health Organization (2011). *European report on preventing elder maltreatment.* WHO, Geneva.
  55. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji. *Narodne novine, br. NN 70/17, 126/19, 84/21, 114/22, 36/24.*
  56. Žilić, M., i Janković, J. (2016). Nasilje. *Socijalne teme: Časopis za pitanja socijalnog rada i srodnih znanosti, 1(3), 67-87.*